

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.951:351.82

DOI <https://doi.org/10.32782/3922123>

Грудовенко О. С.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE DEPARTMENT FOR THE PREVENTION AND DETECTION OF CORRUPTION OF THE MINISTRY OF DEFENSE OF UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що корупція є ключовою загрозою національній безпеці держави, при цьому має синергетичний вплив на всі інші загрози у безпековій сфері, сприяючи діяльності різних форм організованої злочинності, посилюючи суспільну нестабільність, позбавляючи державу можливостей виконувати покладені на неї суспільством функції, унеможливаючи економічний розвиток. Мета статті полягає у здійсненні комплексно-системного аналізу нормативних засад, теоретичних основ адміністративного права та узагальненої практики, на основі якого визначити адміністративно-правовий статус Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України. Наголошено, що адміністративно-правовий статус державного органу являє собою складну юридично-теоретичну конструкцію, складовими частинами якої являються: мета утворення державного органу, визначення сфери його відання; принципи і територіальні масштаби його діяльності; внутрішня структура такого органу; порядок і спосіб його утворення, ліквідації та реорганізації; завдання і функції, обсяг і характер державно-владних повноважень; форми та методи діяльності; порядок вирішення в цьому органі підвідомчих питань; закріплення джерела його фінансування; наявність або відсутність прав юридичної особи; право користування державними символами; відповідальність. У статті визначено адміністративно-правовий статус Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України як публічно-правове становище самостійного підрозділу Міністерства оборони України, що за функціональною метою створений для реалізації антикорупційної політики держави та запобігання та виявлення корупції у оборонному секторі, з відповідними завданнями щодо здійснення визначених антикорупційних заходів, проведення системного аналізу та контролю внутрішньої діяльності Збройних Сил України та Міністерства оборони України щодо фактів виникнення корупційних ризиків, надання адміністративних, інформаційних, консультаційних та методичних послуг у сфері запобігання корупції, координації організаційної структури Міністерства оборони України щодо запобігання корупції в правоохоронній системі.

Ключові слова: *корупція, запобігання корупції, адміністративне правопорушення, адміністративне правопорушення пов'язане з корупцією, Збройні Сили України.*

The relevance of the article lies in the fact that corruption is a key threat to the national security of the state, while it has a synergistic effect on all other threats in the security sphere, contributing to the activity of various forms of organized crime, increasing social instability, depriving the state of the ability to perform the functions assigned to it by society, making it impossible economical development. The purpose of the article is to carry out a complex and systematic analysis of regulatory principles, theoretical foundations of administrative law and generalized practice, on the basis of which to determine the administrative and legal status of the Office for the Prevention and Detection of Corruption of the Ministry of Defense of Ukraine. It is emphasized that the administrative-legal status of a state body is a complex juridical-theoretical construction, the constituent parts of which are: the purpose of the formation of a state body, definition of its sphere of responsibility; principles and territorial scope of its activity; the internal structure of such a body; procedure and method of its formation, liquidation and reorganization; tasks and functions, scope and nature of state powers; forms and methods of activity; the procedure for resolving subdepartmental issues in this body; fixing the source of its financing; presence or absence of legal entity rights; the right to use state symbols; responsibility. The article defines the administrative-legal status of the Office for the Prevention and Detection of Corruption of the Ministry of Defense of

Ukraine as the public-legal position of an independent unit of the Ministry of Defense of Ukraine, which is functionally created to implement the anti-corruption policy of the state and prevent and detect corruption in the defense sector, with the corresponding tasks regarding the implementation of specified anti-corruption measures, conducting a systematic analysis and control of the internal activities of the Armed Forces of Ukraine and the Ministry of Defense of Ukraine regarding the occurrence of corruption risks, the provision of administrative, informational, consulting and methodical services in the field of corruption prevention, coordination of the organizational structure of the Ministry of Defense of Ukraine regarding the prevention of corruption in law enforcement system.

Key words: *corruption, prevention of corruption, administrative offense, administrative offense related to corruption, Armed Forces of Ukraine.*

Актуальність теми. Корупція є ключовою загрозою національній безпеці держави, при цьому має синергетичний вплив на всі інші загрози у безпековій сфері, сприяючи діяльності різних форм організованої злочинності, посилюючи суспільну нестабільність, позбавляючи державу можливостей виконувати покладені на неї суспільством функції, унеможливаючи економічний розвиток. Корупція в сфері оборони є стримуючим фактором розвитку країни в мирний час, а в умовах воєнного стану або конфлікту стає загрозою існуванню держави [12, с. 105].

Огляд останніх досліджень. Питання запобігання та виявлення корупції у сфері оборони аналізували у своїх наукових роботах такі вчені як: В. Авер'янов, С. Алфьоров, А. Басов, М. Бездольний, О. Безпалова, Ю. Битяк, С. Гончарук, О. Губанов, О. Джафарова, В. Загородній, Н. Задирака, О. Клок, Ю. Коваленко, В. Колпаков, А. Комзюк, Г. Лученцов, П. Лютиков, М. Мельник, В. Настюк, О. Пасека, А. Приходько, С. Рогульський, С. Серьогін, С. Стеценко, М. Хавронюк, О. Шимон та ряд інших.

Однак, суспільна значимість системи запобігання та протидії корупції підкреслює важливість наукових викликів у цій площині.

Мета статті полягає у здійсненні комплексно-системного аналізу нормативних засад, теоретичних основ адміністративного права та узагальненої практики, на основі якого визначити адміністративно-правовий статус Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України.

Виклад основних положень. Перед тим, як визначити адміністративно-правовий статус Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України, необхідно визначити поняття таких категорій, як «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус».

Вважаємо, що Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України є одним із головних уповноважених суб'єктів серед всіх органів державної влади, на який покладено обов'язок запобігання та виявлення корупції в Збройних Силах України. А тому, перш за все звертаємо увагу на визначення терміну «суб'єкта». Так, на думку С.С. Алексєєва, «суб'єкти права – це особи, які наділені правосуб'єктністю, тобто громадяни, організації, суспільні утворення, які можуть бути носіями прав та обов'язків, приймати участь у правовідносинах» [1, с. 70]. Зазвичай в адміністративному праві під «суб'єктом» розуміють носія прав та обов'язків у сфері державного управління, які передбачені адміністративно-правовими нормами, котрий здатен мати права, які йому надані, реалізувати, а надати обов'язки виконувати [3, с. 64]. Аналізуючи вищевказане поняття вчений Авер'янов зазначає, що «претендент» на статус суб'єкта адміністративного права за своїми особливостями потенційно здатен бути носієм суб'єктивних прав та обов'язків у сфері державного управління. До таких обов'язків відносяться: 1) зовнішня виокремленість, яка характеризується наявністю системо-утворюючих ознак; 2) персоніфікація в суспільному відношенні керівного типу, тобто виступ у вигляді єдиної особи – персони; 3) здатність виражати і здійснювати персоніфіковану волю у відношеннях з державою, або державну волю в процесі адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. «Претендент», який має вказані здібності, отримує статус суб'єкта тільки в тому випадку, якщо держава, використовуючи адміністративно-правові норми, робить його носієм прав і обов'язків, які реалізуються останнім у сфері державного керування [2, с. 182].

Тобто можна дійти висновку, що Управління з питань запобігання та виявлення корупції

ції Міністерства оборони України є важливим суб'єктом в системі державних органів та установа, на які покладено обов'язок запобігання, виявленню та протидії випадкам корупції у сфері оборони.

Досліджуючи правовий статус будь-якого суб'єкта права цікавим є той факт, що як правило, наукові праці, які стосуються визначення сутності правового статусу належать представникам саме теорії права. Так, наприклад, О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко вказують, що «правовий статус» – це система законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин. Характерними ознаками правового статусу вони вважають: 1) універсальність (він поширюється на всіх суб'єктів); 2) індивідуальність (він відображає індивідуальні особливості людини та її реальне становище у суспільних відносинах); 3) взаємозв'язок із іншими компонентами; 4) системність. Найбільш доцільною вважається класифікація за двома критеріями – характером правового статусу (загальний, галузевий, спеціальний, індивідуальний) та суб'єктом [5, с. 366]. В свою чергу, В. Авер'янов наголошує, що правовий статус треба розрізняти в широкому та вузькому розумінні (співвідношення цілого та частини). Так, компетенція (права й обов'язки) є головною складовою змісту правового статусу кожного органу, що доповнюється такими важливими елементами, як завдання, функції, характер взаємозв'язків з іншими органами (як по «вертикалі», так і по «горизонталі»), місце в ієрархічній структурі органів виконавчої влади, порядок вирішення установчих і кадрових питань тощо [4, с. 247]. В своїй праці А. Панчишин зазначає, що до структури правового статусу як інтегрованого поняття належать: правові норми, що визначають статус; основні права, свободи, законні інтереси та обов'язки; правосуб'єктність; правові принципи; громадянство; гарантії прав і свобод; юридична відповідальність; правовідносини загального типу [7, с. 95–96].

В питанні дослідження та визначення терміну «адміністративно-правовий статус» Т.О. Коломоець розглядає його, як сукупність наданих адміністративним законодавством прав та обов'язків фізичних осіб,

реалізація яких забезпечується певними гарантіями [9, с. 65]. Науковець В.В. Галунько вважає адміністративно-правовий статус особи сукупністю юридичних засобів, що характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи, на його погляд, є такі юридичні інститути: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) правосуб'єктність особи; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [10, с. 57-61].

Цікавою та обґрунтованою є думка С. Курило в праці про органи внутрішніх справ, в якій під адміністративно-правовим статусом органів внутрішніх справ і місцевих органів влади як суб'єктів взаємодії автор розуміє їх положення, становище у системі суспільних відносин та механізмі державного управління, що визначається державою шляхом закріплення в нормах адміністративного законодавства їхніх завдань, функцій, повноважень та відповідальності, які реалізуються зазначеними суб'єктами через відповідні адміністративно-правові, управлінські, відносини, зокрема ті, що складаються безпосередньо під час їх взаємодії з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку [6, с. 525–526].

На погляд вченого О.П. Сікорського, адміністративно-правовий статус державного органу являє собою складну юридично-теоретичну конструкцію, складовими частинами якої являються: мета утворення державного органу, визначення сфери його відання; принципи і територіальні масштаби його діяльності; внутрішня структура такого органу; порядок і спосіб його утворення, ліквідації та реорганізації; завдання і функції, обсяг і характер державно-владних повноважень; форми та методи діяльності; порядок вирішення в цьому органі підвідомчих питань; закріплення джерела його фінансування; наявність або відсутність прав юридичної особи; право користування державними символами; відповідальність [8, с. 11].

Дослідивши визначення адміністративно-правового статусу та перелічивши його основні складові, можемо розглянути безпосередньо адміністративно-правовий статус

Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України (далі – Управління). Так, відповідно до Наказу Міністерства оборони України «Про внесення змін до Положення про Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України» №389 від 17.12.2019 року (далі – Положення), Управління є уповноваженим підрозділом з питань запобігання та виявлення корупції. Управління бере участь у реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва в мирний час та особливий період шляхом виконання завдань та функцій, покладених на Міністерство оборони України в частині забезпечення реалізації повноважень, наданих уповноваженим підрозділом з питань запобігання та виявлення корупції Законом України «Про запобігання корупції». При цьому, Управління є самостійним та функціонально незалежним структурним підрозділом апарату Міністерства оборони України, здійснює управління підпорядкованими йому територіальними підрозділами з питань запобігання та виявлення корупції, забезпечує загальне керівництво призначеними (визначеними) уповноваженими підрозділами (уповноваженими особами) у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту (далі – ДССТ). Управління відповідно до законодавства України підпорядковується Міністру оборони України, який спрямовує, координує його діяльність та забезпечує гарантії незалежності від впливу чи втручання в його роботу. Управління у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного агентства з питань запобігання корупції, іншими нормативно-правовими актами, наказами та директивами Міністерства оборони України, наказами та директивами Міністра оборони України та Головнокомандувача Збройних Сил України [11].

Положення визначає основні завдання Управління, до яких належить: 1) забезпечення реалізації державної програми з виконання Антикорупційної стратегії в діяльності Міністерства оборони України, Збройних Силах України; 2) розроблення, організація та контр-

оль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаних із корупцією; 3) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності Міністерства оборони України, Збройних Силах України, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівництву відповідних пропозицій; 4) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції; 5) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулювання, інформування Міністра оборони України та Національного агентства з питань запобігання корупції про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання; 6) перевірка факту подання декларацій суб'єктами декларування та повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному законодавством порядку; 7) здійснення контролю за дотримання антикорупційного законодавства в структурних підрозділах апарату Міністерства оборони України, органах військового управління, військових частинах, установах, закладах та організаціях Збройних Сил України, підприємствах, установах та організаціях, які належать до сфери управління Міністерства оборони України; 8) здійснення повноважень у сфері захисту викривачів відповідно до Закону України «Про запобігання корупції»; 9) інформування Міністра оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України, Національного агентства з питань запобігання корупції, інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, передбачених законодавством, про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції; 10) організація роботи підпорядкованих територіальних підрозділів [11].

Таким чином, адміністративно-правовий статус Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України – це публічно-правове становище самостійного підрозділу Міністерства оборони України, що за функціональною метою створений для реалізації антикорупційної політики держави та запобігання та виявлення корупції у оборонному секторі, з відповідними завданнями щодо здій-

снення визначених антикорупційних заходів, проведення системного аналізу та контролю внутрішньої діяльності Збройних Сил України та Міністерства оборони України щодо фактів виникнення корупційних ризиків, надання адмі-

ністративних, інформаційних, консультаційних та методичних послуг у сфері запобігання корупції, координації організаційної структури Міністерства оборони України щодо запобігання корупції в правоохоронній системі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория-философия. Опыт комплексного исследования. Москва, 1999. 244 с.
2. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 томах. Т. 1. Загальна частина Київ: Юрид. Думка, 2004. 584 с.
3. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: навчально-методичний посібник. Одеса, 2004. 344 с.
4. Авер'янов В. Б. Виконавча влада і адміністративне право. Київ: Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
5. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
6. Курило С. Адміністративно-правовий статус органів внутрішніх справ як суб'єкта взаємодії з органами місцевої влади з питань забезпечення громадської безпеки та громадського порядку. Форум права. 2012. № 1. С. 523–526.
7. Панчишин А. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 95–98.
8. Сікорський О. П. Адміністративно-правовий статус Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб України: автореф. дис....канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2011. 17 с.
9. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Ін-тер, 2011. 567 с.
10. Адміністративне право України : навчальний посібник у 2 т. / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін.; за ред. В.В. Галунька. Херсон : ПАТ Херсонська міська друкарня, 2011. 320 с.
11. Про внесення змін до Положення про Управління з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України: Наказ Міністерства оборони України №389 від 17.12.2021 року. Міністерство оборони України: офіційний веб-сайт. 2021. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/389_nm.pdf
12. Волошенко А. В. Корупційні ризики в оборонній сфері: природа, чинники та шляхи мінімізації. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 10. С. 95–105.